

*Sóhajtott egyet, mélyet, hangosat: a magyar áltárgyak mint aspektuális belső tárgyak*¹

Farkas Imola-Ágnes

Babeş-Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Angol Nyelv és Irodalom Tanszék

The aim of the present paper is two-fold. On the one hand, we demonstrate that the Hungarian pseudo-object *egy* ‘one.ACC’ and its adjectivized (and pluralized) versions such as *(egy) jót* ‘(one) good.ACC’, *jókat* ‘good.PL.ACC’, *(egy) (jó) nagyot* ‘(one) (good) big.ACC’, *nagyokat* ‘big.PL.ACC’, *(egy) hatalmasat* ‘(one) huge.ACC’, *hatalmasakat* ‘huge.PL.ACC’, *(egy) óriásit* ‘(one) gigantic.ACC’ and *óriásikat* ‘gigantic.PL.ACC’ fulfil the function of the aspectual cognate object. Although they have received some attention in the literature, they have not been analysed as cognate object-like elements. On the other hand, we argue that there is a wide variety of other pseudo-objects that have the same role in this language, hence, we show that the class of such Hungarian objects is richer than previously thought and discussed in the literature. In addition, the syntactic tests presented and discussed here shed light on certain differences between these two subclasses of Hungarian objects.

Keywords: pseudo-object, aspectual cognate object, Hungarian

Kulcsszavak: áltárgy, aspektuális belső tárgy, magyar nyelv

1. Bevezetés

Jelen tanulmányban kettős célt tűztünk ki magunk elé. Elsősorban azt szeretnénk bebizonyítani, hogy az irodalomból ismert *egy* típusú áltárgyak, mint például *egy*, *(egy) jót*, *jókat*, *(egy) (jó) nagyot*, *nagyokat*, *(egy) hatalmasat*, *hatalmasakat*, *(egy) óriásit* és *óriásikat*, amelyek többnyire cselekvést (l. (1a)) vagy mozzanatot (l. (1b)) kifejező intranszitiv igékkel társulhatnak, az aspektuális belső tárgy szerepét töltik be a magyar nyelvben.² Az eddigi szakirodalom már szen-

¹ Ez a tanulmány nem jöhetett volna létre a *Domus Hungarica Scientiarum et Artium* támogatása nélkül. Köszönet illeti É. Kiss Katalint és Kardos Évát a szakmai beszélgetésekért, az értékes megjegyzésekért és javaslatokért. Az itt bemutatott kutatási eredmények egy korábbi változatát a *3rd Budapest Linguistics Conference (BLINC 3*, Budapest, 2019 június 6–8) és a *52nd Annual Meeting of the Societas Linguistica Europaea (SLE 52*, Lipcse, 2019 augusztus 21–24) konferenciákon mutattam be. Köszönettel tartozom a konferencián jelenlévő hallgatóságnak a kérdésekért és hasznos megjegyzésekért.

² Amint azt látni fogjuk mindkét alosztályba tartozó áltárgyak esetében, amennyiben az ige előtt áll az áltárgy, névelő nélkül fordul elő (*nagyot sétált*, *szelídet vitáztak*), amennyiben viszont az ige után fordul elő, kötelező a névelő (*sétált egy nagyot*, *vitáztak egy*

telt némi (főként mondattani és szemantikai) figyelmet az áltárgyak ezen csoportjának (l. Kiefer 1992, 1994, 2006; Piñón 2001; É. Kiss 2004; Csirmaz 2008; Halm 2012; Farkas 2017a, 2017b; Farkas – Kardos 2018, 2019a, 2019b), de aspektuális belső tárgy szempontjából való megközelítésük – legjobb tudásunk szerint – mindezidáig elkerülte a nyelvészek figyelmét. Másodsorban arra szeretnénk rávilágítani, hogy e néhány, a hétköznapi nyelvben (nagyon) gyakran használt áltárgyon kívül létezik a magyar nyelvben az áltárgyaknak egy másik osztálya is, ahol bár viszonylag gazdag és széles választékú áltárgyas osztályról beszélünk, a mindennapi nyelvben ritkábban használjuk őket. Ezen áltárgyak szintén cselekvést vagy mozzanatot kifejező igékkel társulnak és hasonló aspektuális funkcióval rendelkeznek (l. (2), amely irodalmi példákat tartalmaz és (3), amely internetes keresés eredménye). Ez utóbbiak feltárásával és elemzésével meg szeretnénk mutatni, hogy a magyar aspektuális áltárgyak osztálya sokkal gazdagabb, mint amit az eddigi irodalom bemutatott, amely mindezidáig kizárólag az előző csoportba tartozó áltárgyakra összpontosított.

- (1) a. Mari aludt egyet/sétált egy nagyot/jókat úszott.
 b. A labda pattant egyet/a zár nagyot kattant.
- (2) a. Az ember ... legyintett egy súlyosat. (Wass Albert, *A kastély árnyékában*, 236)
 b. Nagyot sóhajtott, öregeset. (Wass Albert, *A kastély árnyékában*, 199)
 c. Mami sóhajtott egy megkönnyebbültet. (Szabó Magda, *Sziget-kék*, 276)
 d. Mami mosolygott egy gyöngét. (Szabó Magda, *Sziget-kék*, 170)
 e. Bence kurtát káromkodott. (Sarkadi Imre, *A gyáva*, 236)
 f. Süpped a föld, ha súlyosat hágnunk. (Ady Endre, *Rohanunk a forradalomba*, 584)
 g. Babar vakkantott egy boldogat. (John Scalzi, *Zoë története*, 4/4)³
 h. A porcelán éleset, hamisat csendül. (Dragomán György, *Máglya*, 124)
- (3) a. Tornáztunk is egy intenzívet.
 (<https://www.blikk.hu/sztarvilag/tornaorat-tartott-biro-ica/pdhy7qn>, 2019 június)
 b. Szintén komolyat autózott a Gyabronka–Eigel kettős is.
 (<http://www.rally.hu/hir.php?id=81005>, 2019 május)
 c. A buszsofőr egy hirtelent fékezett.
 (https://www.gyakorikerdesek.hu/emberek__tarsasagi-elet__7875882-ti-is-talalkoztatok-mar-ilyen-suttyo-emberekkeloldal-1, 2019 május)

szelídet). Ezt a variációt a szövegben a következőképpen illusztráljuk: (*egy nagyot*, illetve (*egy szelídet*).

³ Míg referenciális kontextusban (mint például a *boldog születésnapot*-nak megfelelő rövidített köszöntőben) mind a *boldogat*, mind a *boldogot* megférnek egymás mellett (l. Rebrus – Szigetvári 2019), addig a nem referenciális áltárgy esetében csak az előző lehetséges (pl. *Babar vakkantott egy boldogat/*egy boldogot*).

- d. Olyan szelídet vitáztak, hogy ...
(https://azonnali.hu/cikk/20190313_mekkora-tarlos-torka-leult-vitazni-puzser-es-karacsony, 2019 május)
- e. Miközben feszül az ukrán helyzet, az Obama család nyaral egy gyorsat.
(<https://444.hu/2014/03/07/mikozben-az-oroszok-bekebeleztek-a-krimet-az-obama-csalad-nyaral-egy-gyorsat/>, 2019 május)
- f. Ne eddz mindig nehezet!!
(<https://www.youtube.com/playlist?list=PLHRZnKkSwvkRYpIP6-3-3r29WlehsdRQ>, 2019 május)
- g. Beszélgettünk egy kedveset.
(<https://www.facebook.com/30yzenekar/posts/10154874750420857/>, 2019 július)
- h. Már otthonában gyógyul a félelmeteset balesetező pilótanő.
(<https://f1vilag.hu/hirek/mar-otthonaban-gyogyul-a-felelmeteset-balesetezo-pilotano/>, 2019 május)
- i. Ennek láttán fújolnak egy haragosat.
(https://alternativa.blog.hu/tags/Budapesti_Corvinus_Egyetem, 2019 augusztus)
- j. A Csaba Rádió vendégeként egy feledhetlent Campoizat.
(<https://www.facebook.com/radio1bekescsaba/photos/sorsoltunk-2-f%C5%91re-b%C3%A9rletet-nyert-%C3%A9s-a-csaba-r%C3%A1di%C3%B3-vend%C3%A9gek%C3%A9nt-egy-feledhetlent/1770616236312141/>, 2019 június)
- k. Közben esetleg csevegtek egy udvariasat.
(<http://newscafe.hu/tech-tudomany/yummb-ugorj-at-egy-paprikasra/>, 2019 augusztus)
- l. Ma is sétáltunk egy kellemeset a közeli erdőségekben.
(<https://www.facebook.com/mozgunk.hu/posts/1928106400613250/>, 2019 augusztus)
- m. Tévétünk egy vidámat.
(<https://www.facebook.com/lackfi/posts/1965459943582152>, 2019 május)
- n. Aprókat, öreget lép – csak ritkán hosszút.
(<http://www.aranylant.hu/default.asp?id=11&idi=3296>, 2019 augusztus)

o. Hogy egy hangulatosat randizzon az ember.

(<https://24.hu/tech/2018/12/20/>, 2019 augusztus)

p. Erőset rengett a Föld.

(<https://www.3szek.ro/load/cikk/126091/eroset-rengett-a-fold>, 2019 szeptember)

Azáltal, hogy az (1)-ben szemléltetett áltárgyakon túlmenően a (2)-ben, illetve a (3)-ban illusztrált áltárgyakat is figyelembe vesszük, ezen magyar áltárgyakat új megvilágításban mutatjuk be. A tanulmányban, a szintaktikai tesztek bemutatása során hangsúlyozzuk a két alcsoportba tartozó áltárgyak közötti különbségeket is. Ilyen tekintetben, amint azt látni fogjuk például a kontrasztív topik, a fókusz, illetve az adverbialis értelmezés tesztheinek esetében, a két alosztályba tartozó áltárgyak nem viselkednek egységes módon: míg az előző osztályba tartozó áltárgyakkal helytelen mondatokat kapunk a fenti tesztek esetében (**Egyet JÁNOS futott, kettőt pedig MARI*; **Mari EGYET sétált, nem pedig kettőt*; illetve a *Mari jól táncolt* mondat nem egyenértékű a *Mari jól táncolt* mondattal), az utóbbi osztályba tartozó áltárgyakkal ugyanazon tesztek esetében helyes mondatokat kapunk (*Egy mélyet JÁNOS sóhajtott, egy öregeset pedig MARI*; *Mari VIDÁMAT tévezett, nem pedig szomorúat*, illetve *A politikusok szelíden vitáztak* mondat egyenértékű *A politikusok szelíden vitáztak* mondattal), bővebben lásd a 4.1 alrész.

A tanulmány felépítése a következő: a 2. részben az angol és magyar belső tárgyak általános jellemvonásait, legfőbb ismertetőjegyeit, illetve osztályozását mutatjuk be. Miután a 3. részben röviden ismertetjük a magyar szakirodalmat, rátérünk a tanulmány lényegére, amely a 4. részben a magyar áltárgyak legfontosabb szintaktikai jellemvonásait mutatja be. Itt bebizonyítjuk, hogy ezen áltárgyak osztják az angol nyelvből ismert aspektuális belső tárgyak jellegzetességeit (4.1 alrész), de sajátos ismertetőjegyekkel is bírnak, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a magyarban az áltárgy nem egy morfológiai 'másolata' az igének (4.2 alrész). Az 5. rész összegzi a tanulmányban leírtakat.

2. Belső tárgyak, dióhéjban

A belső tárgy egy olyan főnév által kifejezett tárgy, amely morfológiailag és szemantikailag kötődik az igéhez, mivel egy közös tőből származnak és ugyanahhoz a szócsaládhoz tartoznak. Úgy is szokás mondani, hogy az áltárgy egy morfológiai és szemantikai 'másolata' az igének. Mivel a szakirodalom döntő része a belső tárgyak elemzését főként az angol nyelvre dolgozta ki, gyakoriak az olyan példák, mint:

- (4) a. laugh a raucous laugh
 kacag egy rekedt kacagást
 'rekedte(se)t kacag'
 b. sigh a weary sigh
 sóhajt egy fáradt sóhajt
 'fáradtat sóhajt'
 c. sneeze a tremendous sneeze
 tüsszent egy hatalmas tüsszentést
 'hatalmasat tüsszent'
 d. grin a sideways grin
 vigyorog egy nem.szokványos vigyort
 'nem szokványosat vigyorog'
 e. sleep a sound sleep
 alszik egy mély alvást
 'mélyet alszik'

Már a belső tárgyak kutatásának hajnalán (Jespersen 1927, 1961; Quirk et al. 1985; Jones 1988; Moltmann 1989; Massam 1990; Macfarland 1994; Matsumoto 1996; Horita 1996) észrevették, hogy – mivel a tárgy morfológiailag és szemantikailag kapcsolódik az igéhez – egy jelző hiányában a teljes szerkezet tautologikus és nem informatív (pl. **laugh a laugh* 'kacag egy kacagást'), ezért nehéz megindokolni a tárgy jelenlétét és megfogalmazni, hogy pontosan milyen célt szolgál. Az ilyen esetekben pontosan a jelző jelenléte az, ami igazolja a tárgy jelenlétét, és mivel új információval járul hozzá a teljes szerkezethez, informatívabbá teszi azt. A szakirodalomban felsorakoztatott érvek szerint, legalábbis az angolban, a jelző – belső tárgy páros kifejezi azt, ahogyan az ige cselekvése történik. Eszerint, a *laugh a raucous laugh* 'rekedt kacagást kacag' szerkezet egyet jelent azzal, hogy *laugh raucously* 'rekedtesen kacag'.

Mielőtt az elemzésünket bemutatnánk, még egy terminológiai megjegyzésre szeretnénk az olvasó figyelmét felhívni. A belső tárgyak legújabb osztályozása szerint (Horrocks – Stavrou 2010; Lavidas 2013a, 2013b, 2014, 2018) háromféle belső tárgyról, illetve belső tárgyas szerkezetéről beszélhetünk. Elsősorban, léteznek tranzitív belső tárgyas szerkezetek, amelyek ún. prototipikus tranzitív igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezete kötelezően két argumentumot tartalmaz: egy alanyt (azaz külső argumentumot) és egy tárgyat (azaz belső argumentumot), amely lehet belső tárgy vagy bármilyen más, nem az ige tövéből képzett tárgy. Ilyen például az angol *do – deeds* 'cselekszik – cselekedeteket' vagy a magyar *megbeszélni – a megbeszélendőt* páros is (l. *itt is megbeszélhetjük a még megbeszélendőket*, Sarkadi Imre, *A gyáva*, 217).

Másodsorban, léteznek tranzitivizáló belső tárgyas szerkezetek, amelyek ún. képzett unergatív igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezetében kötele-

zően megtalálható az alany (külső argumentum), tehát az ige elsősorban intranszitivként szerepel, mint pl. *énekel, táncol, iszik*, de az ide tartozó igék, tetszés szerint, még felvehetnek egy tárgyat (belső argumentumot) is, amely lehet egy belső tárgy (*énekel egy éneket, táncol egy táncot, iszik egy italt*) vagy egy avval egyenértékű tárgy, mint például egy szinonima vagy hiponima (*énekel egy dalt/egy népdalt/egy himnuszot, táncol egy tangót/egy keringőt, iszik egy teát/egy kávét*). Amint ezek a példák is mutatják, az ebbe a csoportba tartozó igék főként létrehozást vagy elfogyasztást fejeznek ki.

Harmadsorban, beszélhetünk aspektuális belső tárgyas szerkezetekről, amelyek ún. prototipikus unergatív igékkel fordulnak elő. Ezek argumentumszerkezete csak egy alanyt (külső argumentumot) tartalmaz, tehát az ige elsősorban intranszitivként szerepel, mint pl. *kacag, sír, tüsszent*, de az ebbe a csoportba tartozó igék kivételesen felvehetnek egy belső argumentummal egyenértékű tárgyat is, amely kizárólag belső tárgy lehet (az angol *laugh a laugh* 'kacag egy kacagást', *cry a cry* 'sír egy sírást' vagy *sneeze a sneeze* 'tüsszent egy tüsszentést'). Az aspektuális belső tárgyas szerkezetek legfontosabb ismertetőjegyei Horrocks – Stavrou (2010) és Lavidas (2013a, 2013b, 2014, 2018) szerint a következők: (i) a belső tárgy nem egy referenciális tárgy és nem tekinthető argumentumnak, (ii) csak prototipikus (és nem képzett) unergatív igékkel fordulhatnak elő, (iii) nem engedik meg a klasszikus, referenciális tárgyakra vonatkozó tesztek (szenvető szerkezetek, névmással való helyettesítés stb., l. még lentebb a 4.1 alrész), (iv) a tárgy nem helyettesíthető más, hasonló/egy azzal egyenértékű tárggyal (például szinonimával vagy hiponimával) és (v) a szerkezet legfőbb funkciója egy behatárolt esemény kifejezése.

Itt jegyeznék meg, hogy a fenti megkötés a jelző kötelező jelenlétével kapcsolatban az angol és a magyar esetében is csak az aspektuális belső tárgyas szerkezetekre vonatkozik. Így, míg a *laugh a laugh* 'kacag egy kacagást' vagy a *smile a smile* 'mosolyog egy mosolyt' aspektuális belső tárgyas szerkezetek elfogadhatatlanok egy jelző hiányában, a *sing a song* 'énekel egy éneket' vagy a *dance a dance* 'táncol egy táncot' tranzitivizáló belső tárgyas szerkezetek (és magyar megfelelőik) teljes mértékben elfogadhatóak jelző nélkül is, l. még Pereltsvaig (2002: 107) vagy Horita (1996: 222) példáit is, amelyek éles ellentétbe állítják a két alosztály szerkezeteit a jelző kötelező, illetve tetszőleges jelenléte szempontjából. A tranzitív és tranzitivizáló, illetve az aspektuális belső tárgyas szerkezetek közötti további különbségeket ebben a tanulmányban nem fogjuk kibontani.

Bár a szó szoros értelmében vett, az angol irodalomból ismert aspektuális belső tárgyas szerkezetek – ahol egy prototipikus unergatív igét egy olyan, módosítóval ellátott áltárgy követ, amely egy szemantikai és főként alakotani 'másolata' az igének – nem megengedettek a magyar nyelvben (l. (5a)–(5m) balkéz felőli oszlop), az ezeknek megfelelő szerkezetekben az akkuzatívuszi raggal el-

látott jelzős áltárgyak az aspektuális belső tárgy szerepét látják el ebben a nyelvben (l. (5a)–(5m) jobbkéz felőli oszlop):

(5) a. *mély alvást alszik	mélyet alszik
b. *harsány kacagásokat kacag	harsányakat kacag
c. *fáradt sóhajt sóhajt	fáradtat sóhajt
d. *intenzív futást fut	intenzívet fut
e. *fergeteges bulit bulizik	fergetegeset bulizik
f. *éles tüsszenést tüsszent	éleset tüsszent
g. *széles mosolyt mosolyog	széleset mosolyog
h. *őrületes mókát mókázik	őrületeset mókázik
i. *sétál egy kellemes sétát	sétál egy kellemeset
j. *beszélget egy kedves beszélgetést	beszélget egy kedveset
k. *ásít egy óriási ásítást	ásít egy óriásit
l. *tévézik egy vidám tévézést	tévézik egy vidámat
m. *hangulatos randit randizik	hangulatosat randizik

Az akkuzatívuszi rag ellenére a belső tárgy funkcióját ellátó módosítóban fellelhetők a jelző jellemvonásai: megjelenhet középfokban (6a) és megelőzheti egy fokhatározó (például *nagyon*) is (6b):

- (6) a. hangosat nyelt a csokoládéból ... hangosabbat, mint illett (Szabó Magda, *Sziget-kék*, 104)
 b. nagyon gyorsakat és nagyon aprókat rúgok (Dragomán György, *Máglya*, 264)

Tanulmányunk hátralevő részében, miután röviden ismertetjük a magyar szakirodalmat, azt szeretnénk bebizonyítani, hogy az irodalomból ismert *egy* típusú áltárgyakon kívül (mint például az *egy*, (*egy*) *jót*, *jókat*, (*egy*) (*jó*) *nagyot*, *nagyokat*, (*egy*) *hatalmasat*, *hatalmasakat*, (*egy*) *óriásit* és *óriásikat*) az ilyen és hasonló áltárgyak is az aspektuális belső tárgy szerepét töltik be a magyar nyelvben.

Itt fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy tranzitív, illetve tranzitivizáló belső tárgyas szerkezetekről jelen tanulmányban nem lesz szó és figyelmen kívül hagyjuk azokat a szerkezeteket is, ahol az ige tövéből képzett szó nem egy főnévi csoport, hanem egy prepozíciós kifejezés, amely szemantikailag instrumentumként/eszközként értelmezhető ((7a) és (7b)) vagy a cselekvés okát nevezi meg (7c):

- (7) a. Mari széles mosollyal mosolygott.
 b. Örvideni kezdtek igen nagy örömmel. (*Szentírás* Mt 2,10)
 c. Ezt azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal fog meghalni. (*Szentírás* Jn 12,33)

Ezenkívül, nem vesszük figyelembe a *-nyi* szuffixummal képzett áltárgyas szerkezeteket (8), valamint a *kicsit, keveset, eleget, sokat, rengeteget* stb. típusú, tárgyas raggal ellátott ún. mérték frázisokat (angolul *Measure Phrase*) (9):

- (8) a. Mari nem aludt egy szemhunyásnyit sem.
 b. Géza futott egy iramodásnyit.
- (9) a. Kicsit megütöttem magam.
 b. Sokat aggódik mostanában.

Az utóbbiak – az aspektuális áltárgyakkal ellentétben – előfordulhatnak igekötőkkel ellátott, tranzitív konfigurációban megjelenített igékkel (9a), illetve állapotot kifejező igékkel is (9b).

3. Szakirodalom

Amint azt említettük, az eddigi szakirodalom már szentelt némi figyelmet az *egyed* típusú áltárgyak (mint például az *egyed*, (*egy*) *jót, jókat*, (*egy*) (*jó*) *nagyot, nagyokat*, (*egy*) *hatalmasat, hatalmasakat*, (*egy*) *óriásit és óriásikat*) elemzésére (l. Kiefer 1992, 1994, 2006; Piñón 2001; É. Kiss 2004; Csirmaz 2008; Halm 2012; Farkas 2017a, 2017b; Farkas – Kardos 2018, 2019a, 2019b). Az eddigi tanulmányok főként szintaktikai és/vagy szemantikai elemzését nyújtják ezen áltárgyaknak, de aspektuális belső tárgy szempontjából való megközelítésük – legjobb tudásunk szerint – eddig elkerülte ezen, illetve más szerzők figyelmét.

Piñón (2001) például szemantikailag elemzi az *egyed* típusú áltárgyakat és a denotációjukat illetően azt emeli ki, hogy ezek egy *R* típusú *e* eseményt módosítanak, amelynek futási ideje valódi része egy bizonyos *t*, kontextuálisan meghatározott időintervallumnak. Nagyon lényeges, hogy *t*-n belül nem létezik egy más, *e'* típusú esemény, amely nagyobb, mint *e* vagy különbözik tőle. E két feltétel biztosítja azt, hogy az áltárgyas szerkezetek által leírt események egyértelműen telikusak.

Halm (2012) a mozzanatos igék (*villan, kattan, csörren, pattan*) kapcsán azt figyelmezteti meg, hogy az unakkuzatív és unergatív igék osztálya között nem vonható éles határvonal: az a tény, miszerint a mozzanatos igék megjelenhetnek igekötőkkel (például *a fény felvillant*, unakkuzatív igékre jellemző viselkedés), de öszegegyeztethetőek az általunk vizsgált áltárgyakkal is (például *a fény villant egyed*, unergatív igékre jellemző viselkedés) nem arra hívja fel a figyelmet, hogy az áltárgy adjunktumként értelmezhető és, következésképpen, a mozzanatos ige egyértelműen unakkuzatív igeként viselkedik, hanem maga a mozzanatos ige összetett, azaz unakkuzatív és unergatív voltára derít fényt.

Csirmaz (2008) azt állítja, hogy az áltárgy helyzetbehatóróként működik és az igekötőkhöz hasonlóan egy ige utáni pozícióból a VP feletti predikációs frázis (PredP) specifikálójába mozog fel, amikor megelőzi a (mozzanatos) igét. Ezzel

szemben Farkas – Kardos (2018) mellett érvel, hogy az *egyed* típusú áltárgyaknak a bázis-generált, azaz alap pozíciója a *v* és *V* közötti aspektus frázis (AspP) specifikálója. Tovább menve, Farkas – Kardos (2019a, 2019b) egy szélesebb spektrumú tanulmányt nyújt, amely nemcsak az áltárgyakba, hanem az igekötőkbe és eredményhatározós predikátumokba, illetve az elfogyasztást és létrehozást kifejező predikátumok kvantált tárgyi argumentumába nyújt betekintést. E három telikusságot jelölő stratégia abban különbözik, hogy míg az igekötők és az eredményhatározós predikátumok egy olyan aspektuális operátort lexikalizálnak, amely az igei predikátum denotációjában lévő esemény legnagyobb, azaz maximális részét ragadja ki; az *egyed* típusú áltárgyak egy olyan operátort kódolnak, amely egy kontextuálisan meghatározott, nem maximális alrészét veszi ki a predikátum denotációjában lévő eseménynek. Végül, az elfogyasztást és létrehozást kifejező igék tárgyi argumentumának esetében a telikusság nem jár szükségszerűen együtt eseménymaximalizációval, tehát maximalizáció hiányában is elérhetővé válhat ez az értelmezés (Kardos 2016).

Farkas (2017b) – Kiefer (1992, 1994, 2006) és Piñón (2001) megfigyeléseire alapozva – közelebbről megvizsgálja, hogy milyen, cselekvést kifejező igék kompatibilisek az *egyed* típusú áltárgyakkal. Ezen túlmenően, magyarázatot próbál adni a telikus áltárgyas szerkezetek és az *alatt* határpontos időmódosító közötti összeférhetetlenségére olyan mondatokban, mint például **/???/??Mari két óra alatt sétált egyed*.

Mielőtt az elemzésünket bemutatnánk, vissza szeretnénk térni egy tanulmányra, amely nagyon röviden kitér ezen magyar áltárgyak mint belső tárgyak elemzésének a lehetőségére. Bár Csirmaz (2008: 191–192) megemlíti, hogy az *egyed* típusú áltárgyakat lehetne (aspektuális) belső tárgy ellipszis szempontjából is elemezni, a szerző három érvet sorakoztat fel ezen elemzés ellen: (i) nem minden esetben lehet a belső tárgyat törölni (l. (10)), (ii) nem minden esetben lehet belső tárgyat beilleszteni a (módosított) áltárgyhoz (l. (11)) és (iii) az áltárgyak mozzanatos igékként is összeegyeztethetőek, amelyeket mondattanilag unakkuzatív igékként tartanak számon (l. (12)). Ez utóbbi jellemvonás azért problematikus, mert az unakkuzatív igék egyetlen argumentuma a kétargumentú ige tárgyához hasonlóan viselkedik és ezért nehéz megmagyarázni az áltárgy jelenlétét és szintaktikai pozícióját.

- (10) a. Hősi halált halt.
b. *Hősit halt.
- (11) a. Mari sétált egy nagyot.
b. *Mari sétált egy nagy sétát.
- (12) A zár kattant egyed.

Az első két érveléssel kapcsolatban elmondhatjuk, hogy a magyarban kétféle belső tárgy szerkezet létezik: (i) kanonikus, az angol nyelvből is ismert (főként tranzitív és tranzitivizáló) belső tárgy szerkezet, ahol a főnév morfológiailag és szemantikailag kötődik az igéhez (ide tartozik a *hósi halált halt* példa), illetve (ii) nem-kanonikus, az angol nyelvből nem ismert (főként aspektuális) belső tárgy szerkezet, ahol az áltárgyat egy tárgyraggal ellátott jelző képezi (egyedüli kivétel az *egyed*, és ide tartozik a *sétált egy nagyot* példa).⁴ Itt két típusú belső tárgy szerkezetéről van szó. Fontos, hogy az első esetben a belső tárgy (*halált*) kötelező jelenléte az, ami meghatározza a szerkezet jellemvonását (ezért nem lehet őt törölni), a másodikban pedig pontosan ugyanazon típusú tárgy (*sétált*) hiánya az, ami meghatározza a szerkezet jellemvonását (ezért nem lehet őt beilleszteni) és ez az a tulajdonság, ami elkülöníti a magyar nyelvet az angol nyelvtől. A két típusú szerkezet egységes elemzése (a belső tárgy törlése az előző esetben, illetve beillesztése az utóbbi esetben) véleményünk szerint nem vezet(het) helyes elemzéshez és konklúzióhoz. Jelen tanulmányban az aspektuális belső tárgy szerkezeteket nem elemezzük egy (lehetséges) belső tárgy ellipszis szempontjából.

Az utolsó érveléshez három megjegyzést szeretnénk hozzáfűzni. Először, tudjuk Halm (2012) tanulmányából, hogy az a tény, miszerint az áltárgyak mozzanatos igékkel is összeillenek, ezen igék kétértelmű, azaz unakkuzatív és unergatív viselkedésére hívja fel a figyelmet (l. fentebb) és alátámasztja az irodalomból ismert unakkuzatív–unergatív kontinuum létezését (Sorace 2000). Másodszor, azt is tudjuk Piñóntól (2001: 187), hogy ezen áltárgyak másként viselkednek mozzanatot kifejező (unakkuzatív vagy unergatív) és cselekvést kifejező (unergatív) igék esetében: például a *hányat* kérdőszó az előbbi esetben elfogadható (*Hányat ugrott az ágyon?*), az utóbbiban viszont nem (**Hányat ugrált az ágyon?*). Ez az áltárgyak egyfajta lexikai kétértelműségével is összeköthető, amelyet jelen tanulmányban nem fogunk kifejteni. Harmadszor, a hagyományos nézettel ellentétben (Levin 1993; Hale – Keyser 1993; Levin – Rappaport Hovav 1995), ha különböző nyelveket veszünk figyelembe, észrevesszük, hogy belső tárgyak nemcsak unergatív igékkel, hanem unakkuzatív, sőt egyszeresen vagy akár kétszeresen tranzitív konfigurációban használt igékkel is összeegyeztethetőek olyan nyelvekben, mint például a modern héber (13) (l. Mittwoch 1998: 314 vagy Pereltsvaig 2002: 109–110) vagy az arab (14) (l. Lazard 2003: 8):

⁴ A *halni* ige belső tárgy szerkezetekben való megjelenése azért is érdekes, mert ez az egyik leggyakrabban példaként felhozott ige az unakkuzatív – unergatív határvonalának tisztázása körüli vitában. Még érdekesebb az, hogy ez az ige felvehet egy belső tárgyat például a (rég) román nyelvekben is, amelyek nem engedik meg az aspektuális belső tárgy konstrukciókat, l. a román *a muri o moarte naturală* ('természetes halált halni') vagy az olasz *morire una buona morte/morire la morte del giusto* ('jó halált halni/az igazak halálát halni', Melloni – Masini 2017: 237, 243) példákat.

- (13) a. hu nafal nefila kaša (unakkuzatív)
 ő esett esést nehéz
 'Nagyot/nehezet esett.'
- b. hezinu 'oto hazana melaxutit (egyszeresen tranzitív)
 etették őt etetést mesterséges
 'Mesterségesen etették őt.'
- c. ?hu šalax lanu mixtav šlixa bilti 'axrait (kétszeresen tranzitív)
 ő küldött nekünk levelet küldést nem felelősségteljes
 'Felelőtlenül küldött nekünk egy levelet.'
- (14) yafhamu l-'adab-a fahm-an 'amîq-an (egyszeresen tranzitív)
 érti az-irodalm-at értés-t mély-et
 'Mélyen érti az irodalmat.'

Összegezve, nem állíthatjuk, hogy a magyar áltárgyakat nem elemezhetjük (aspektuális) belső tárgyakként csak azért, mert (unakkuzatív) mozzanatos igékkel is összeegyeztethetőek.

A tanulmány következő részében rátérünk a tanulmány lényegére: az áltárgyak legfontosabb szintaktikai jellemvonásait mutatjuk be és bebizonyítjuk, hogy ezen áltárgyak osztják a más nyelvekből (pl. angol) ismert aspektuális belső tárgyak jellegzetességeit, de sajátos ismertetőjegyekkel is bírnak, ami első-sorban annak köszönhető, hogy a magyarban az áltárgy nem egy morfológiai 'másolata' az igének.

4. Elemzés

Elemzésünket két fő részre osztjuk. A 4.1 részben azokat a szintaktikai jellemvonásokat mutatjuk be, amelyek elsősorban az angol nyelvre alapuló szakirodalomból ismert tesztek alapján azt a fő következtetést vonják le, hogy a belső tárgyak nem referenciális és nem tematikus tárgyak. Amint azt látni fogjuk, az általunk vizsgált belső tárgyak nagyban követik az angol nyelv aspektuális belső tárgyainak szintaktikai viselkedését. A 4.2 részben kizárólag a magyar szerkezetekre összpontosítunk és néhány, nyelven belüli sajátosságra hívjuk fel a figyelmet. Amint azt tapasztalni fogjuk mindkét alrészben, bizonyos szintaktikai tesztek esetében az irodalomból ismert áltárgyak (*egy*, (*egy*) *jót*, *jókat*, (*egy*) (*jó*) *nagyot*, *nagyokat*, (*egy*) *hatalmasat*, *hatalmasakat*, (*egy*) *óriásit* és *óriásikat*) másként viselkednek, mint a (valamivel több) lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak (mint például (*egy*) *szelídet*, (*egy*) *hangosat*, (*egy*) *kecseset*, (*egy*) *vidámat*, (*egy*) *szomorúat*, (*egy*) *gyorsat*, (*egy*) *isteneset*, (*egy*) *hirtelent*, (*egy*) *intenzívet*, (*egy*) *öregeset*, (*egy*) *boldogat*, (*egy*) *hosszút*, (*egy*) *bájosat*, (*egy*) *hangulatosat*, (*egy*) *kellemeset* stb.), amelyek eddig elkerülték a nyelvészek figyelmét. Ennek legfőbb oka az, hogy például az *egy* áltárgy hasonlóan viselkedik az ún. könnyű főneves szerkezetekben fellelhető könnyű főnevekhez (angolul

light noun, l. Simone – Masini 2014: 52), mivel minimálisra csökkentett referenciális értékkel rendelkezik, kiüresedett elemként szerepel, és (szinte) kizárólag grammatikai (ebben az esetben pontosabban aspektuális) szerepet tölt be. Ezért van az, hogy például ezt az áltárgyat követheti egy (vagy akár több) lexikális tartalommal rendelkező áltárgy, amint azt a címben szereplő példa is mutatja (l. (15a)). További példákat erre a jelenségre a (15b)-ben és a (15c)-ben találunk.⁵

- (15) a. Tom ismét sóhajtott egyet, mélyet, hangosat. (Trollope Joanna, *Mostohák*, 281)
 b. Egyet, mélyet lélekzett. (Móricz Zsigmond, *Úri muri*, 42)
 c. Legyintett egyet, tétovát. (Wass Albert, *Csaba*, 53)

Az ilyen esetekben az *egy*-et követő áltárgy/áltárgyak pontosítja/pontosítják azt, ahogyan az ige cselekvése történik vagy végbemegy (az áltárgyak adverbális interpretációjáról, l. bővebben lentebb is).⁶

4.1 Nyelvek közötti hasonlóságok

Az általunk vizsgált magyar áltárgyak hasonló szintaktikai viselkedést mutatnak az angol nyelvben található aspektuális belső tárgyak viselkedéséhez (l. Jones 1988; Moltmann 1989; Massam 1990; Macfarland 1994; Matsumoto 1996; Horita 1996; Mittwoch 1998; Kuno – Takami 2004; de Swart 2007; Puigdollers Real 2008; Kitahara 2010; Horrocks – Stavrou 2010). Célunk, hogy a korábbi tanulmányainkban felvázolt tesztekre alapozva (l. Farkas 2017a; Farkas – Kardos 2018) mélyebbre ássunk az áltárgyak szintaktikai viselkedésében, illetve a lexikális tartalommal rendelkező áltárgyakra is külön figyelmet szenteljünk. A legfontosabb tesztek, amelyeket itt számba veszünk a következők: (i) az áltárgy passzív, azaz szenvedő szerkezetek alanyi pozíciójában való megjelenése, (ii) az áltárgy határozatlan volta, (iii) az áltárgy tematikus szerepe és szemantikai értelmezése, (iv) az áltárgy névmással való helyettesítése, (v) az áltárgy módosíthatósága egy megszorító értelmű vonatkozó mellékmonddal, (vi) az áltárgy a *mit*-típusú kérdésre adott válaszként való megjelenése, (vii) az áltárgy aspektuális kontribú-

⁵ Ez a fajta áltárgy 'felsorakoztatás', ahol az áltárgyakat vesszővel különítjük el egymástól, különbözik például az erdélyi (és főként a székelyföldi) magyarban használatos esettől, ahol az *egy*-et követő áltárgy nem pontosító funkciót lát el, mint például az *egy*et *jót pökött* példában (Tamási Áron, *Ábel a rengetegben*, 107). Ez a jelenség összefügghet egy, a magyar nyelv ennek a változatában megfigyelhető jelenséggel, ahol kettős tárgy jelölést találunk például az akkuzatívuszi névmások esetében (*engemet* az *engem* helyett, *eztet* az *ezt* helyett, stb.). Ezt a jelenséget ebben a tanulmányban nem fogjuk kibontani.

⁶ Amint azt az egyik névtelen bíráló megjegyzi, a lexikális tartalommal töltött áltárgyak itt annyiban speciálisak, hogy az *egy*et áltárgyra, nem pedig más határozatlan tárgyra vonatkoznak (l. a *Vett egy tortát, olcsót, de finomat* típusú példát.)

ciója, (viii) az áltárgy kontrasztív topik pozíciójában való megjelenése, (ix) az áltárgy fókusz pozíciójában való megjelenése, valamint (x) a teljes szerkezet adverbális értelmezésének elérhetősége (ez utóbbi három teszt a két csoportba tartozó áltárgyak közötti különbséget is hangsúlyozza).

Először is, mivel az áltárgy nem elemezhető argumentumként és nem utal egy referenciális tárgyra, amely az ige cselekvésének elszenvédője lehetne, passzív, azaz szenvedő szerkezetek alanyi pozíciójában nem jelenhet meg (l. még Csirmaz 2008: 167 és Farkas – Kardos 2018: 375 példáit is):

- (16) a. Mari oda ütött egyet/egy isteneset.
b. *Egy/egy istenes oda volt ütve.

Míg a (16a) példa a cselekvő szerkezet grammatikusságát illusztrálja a két csoport egy-egy áltárgyával, a (16b) példa a megfelelő szenvedő szerkezet agrammatikusságát mutatja.

Ezzel a jelenséggel szorosan összefügg az a megfigyelés is, miszerint – az angolhoz hasonlóan – az esetek többségében a belső tárgy szerepét csak határozatlan tárgy töltheti be. Kevésbé formálisan fogalmazva ez azt jelenti, hogy a magyarban a tárgy alanyi (és nem tárgyas) ragozást von maga után: míg a (17a) példa helyes, a (17b) példa helytelen. Ugyanakkor, az áltárgy nem jelenhet meg ún. erős determinánsokkal (angolul *strong determiners*), amint azt a (18)-beli példák is mutatják:⁷

- (17) a. Mari kacagott egyet/egy harsányat.
b. *Mari kacagta egyet/egy harsányat.
(18) a. *Mari kacagta ezt a harsányat.
b. *Mari kacagott minden harsányat, amelyet tegnap is kacagott.

Ennek tükrében, a fenti, szenvedő szerkezeten alapuló teszt is más megvilágítást nyer, ugyanis ezen konstrukciók az információs szerkezettel is összefüggnek, mely szerint határozatlan főnevek, határozott főnevekkel ellentétben, nem jelen-

⁷ Kivételesen az angol nyelvben is lehet határozott a belső tárgy, amint azt az egyik gyakran idézett példa is mutatja: *walk the walk and talk the talk of a boss* 'a főnök sétáját sétálja és az ő beszédét beszéli'. Marcel den Dikken (sz. k.) hívta fel a figyelmemet arra, hogy a magyarban *A legharsányabbat Mari kacagta/A legmélyebbet János sóhajtott* típusú mondatok, ahol kötelezően határozott a belső tárgy, helyesek. Itt érdemes megjegyezni, hogy a módosító, amelyre az áltárgy épül, kötelezően felsőfokú melléknév, és így a tárgy határozott volta meglehet, hogy magának a felsőfoknak tulajdonítható be, amelyet soha nem előzhet meg határozatlan névelő (**Egy legszebb lányt János szeret.*). Ugyanakkor, a referenciális tárgyak megjelenhetnek erős determinánsokkal, mint például az *Adjon Isten minden jót, amit csak a szíved kíván* típusú (elliptikus) szerkezetben, ahol a *jót* nem az ebben a tanulmányban bemutatott áltárgy.

hetnek meg mondat-eleji pozícióban, mert itt főként ismert információt kifejező vagy tartalmazó főnév/főnévi csoport helyezkedik el (l. Kuno – Takami 2004: 128).

Egy másik nagyon szembetűnő sajátosság csoportja az általunk vizsgált áltárgyaknak az, hogy nem rendelkeznek az ige által kiosztott tematikus szereppel (19a); mivel nem referenciálisak, nem helyettesíthetők névmásokkal (19b); nem módosíthatóak megszorító értelmű vonatkozó mellékmondatokkal (19c) és nem képezhetik a választ a *mit* kérdőszó által bevezetett kérdésre (19d).⁸ A (19)-beli példákat ellentétbe állítjuk a (20)-beli példákkal, ahol ugyanaz az ige (*reggelizni*) egy referenciális, tematikus és argumentumként értelmezhető tárggyal (*pirítóst*) jelenik meg.

- (19) a. Mari reggelizett egyet/egy gyorsat.
(<https://www.origo.hu/itthon/20181010-orban-viktor-tarlos-istvan.html>, adaptáció, 2019 május)
- b. *Mari ezt/azt reggelizett.
c. *Mari azt az egyet/gyorsat reggelizte, amelyet tegnap is reggelizni szeretett volna.
d. *Mit reggelizett Mari? Egyet/egy gyorsat.
- (20) a. Mari pirítóst reggelizett.
b. Mari ezt/azt reggelizett.
c. Mari azt a pirítóst reggelizte, amelyet tegnap készített el.
d. Mit reggelizett Mari? Pirítóst.

További példamondatok erre a négy jellemvonásra, ezúttal csak áltárgyakkal:

- (21) a. Mari integetett egyet/egy bájosat.
b. *Mari ezt/azt integetett.
c. *Mari integette azt az egyet/bájosat, amelyet szokott integetni.
d. *Mit integetett Mari? Egyet/egy bájosat.
- (22) a. Mari kacagott egyet/egy harsányat.
b. *Mari kacagott/kacagta ezt/azt.
c. *Mari kacagta azt az egyet/harsányat, amelyet tegnap is kacagott.
d. *Mit kacagott Mari? Egyet/egy harsányat.

⁸ A tematikus szereppel kapcsolatban az angol esetében nem mindenki ért egyet: többen úgy vélik, hogy a belső tárgy nem kap tematikus szerepet, viszont vannak, akik amellet érvelnek, hogy a tárgy *Patiens* tematikus szerepet kap (l. Massam 1990 vagy Hale – Keyser 1993). A (19a)-ban megadott (helyes) példával azt kívánjuk bemutatni, hogy az *egyet/egy gyorsat* nem értelmezhető *Thémaként/Patiensként*. Ugyanakkor, a (19b) példa esetében nem elérhető az az olvasat, ahol az *ezt/azt* névmások az áltárgyra utalnak vissza. Hasonlóképpen, a (19c) példa esetében nem elérhető az az olvasat, ahol a megszorító értelmű vonatkozó mellékmondat az áltárgyat módosítja.

- (23) a. Mari sétált egyet/egy hosszút.
 b. *Mari ezt/azt sétálta.
 c. *Mari sétálta azt az egyet/hosszút, amelyet tegnap nem sétált.
 d. *Mit sétált Mari? Egyet/egy hosszút.

Hadd tegyünk itt néhány megjegyzést e három, agrammatikus mondatot generáló teszttel kapcsolatban. Először, a névmással való helyettesítés tesztje esetében, például a (22b) mondat azt mutatja, hogy maga az áltárgy az, ami nem helyettesíthető névmással. De ez a helytelen mondat nem egyenértékű az alábbi helyes mondattal, ahol az *azt* névmás kataforikus funkciót tölt be és előreutal az alárendelt mondat által kifejezett cselekvésre vagy helyzetre:

- (24) Mari azt kacagta, hogy már megint elkéstem.

Továbbá, amikor esemény anaforáról van szó, pontosabban anaforikusan visszautalunk egy eseményre, a névmás használata kivételesen megengedett (l. Mittwoch 1998: 311). Fontos kiemelni, hogy az ilyen és hasonló esetekben a névmás nem egy referenciális tárgyra utal vissza, hanem az igei csoport által kifejezett (teljes) eseményre. Ilyen értelemben, a (26)-beli mondatok kivétel nélkül követhetik a (25)-ben feltüntetett mondatot (l. még Farkas – Kardos 2018: 387 példáit is).

- (25) Esténként intenzíveket futottak.
 (26) a. Ez akkor történt, amikor...
 b. ... ami jót tett az egészségüknek.
 c. ... amit később megbántak.
 d. ... amiről később a Facebook-on részletesen beszámoltak.
 e. ... aminek az lett a következménye, hogy...

Itt érdekes megfigyelni, hogy a többes számú belső tárgy szerepét betöltő áltárgyra (*intenzíveket*) egyes számú névmással (*ez, ami, amit, amiről, aminek*) is vissza lehet utalni és a kettő nem szül ellentmondást. Ebben az esetben az egyes számú névmások nem egy egyszeri, hanem többszöri, azaz többször megismételt intenzív futási események összességére utalnak vissza.⁹

Másodszor, bár ezen áltárgyak nem módosíthatóak megszorító értelmű vonatkozó mellékmondatokkal, az áltárgy által kifejezett tulajdonságot vagy 'mennyiséget' (pl. a *nagyot* esetében) pontosíthatjuk vagy kiegészíthetjük egy olyan mellékmondatral, amely egy tárgyesettel ellátott melléknévi mutató név-

⁹ Amint azt az egyik névtelen bíráló is megemlíti, azt, hogy a névmás többszöri eseményre is vissza tud utalni, a következő mondatpár is igazolja: *#Ez akkor történt, amikor eltörttem a lábam, illetve Ez akkor történt, amikor egy hetet nyaraltam a nagyszüleimnél.*

mást követ (27a) vagy az áltárgyat helyettesíthetjük az *olyat* mutató névmással, amit a *hogy* kötőszó által bevezetett mellékmondat pontosít vagy egészít ki (27b):

- (27) a. nagyon nagyot ránt a kendőn, akkorát, hogy kicsúszik ... a vége
(Dragomán György, *Máglya*, 318)
b. S ezen aztán olyat kacagott, hogy a csipkefüggönyök mozogni kezdtek a hahotájától (Mikszáth Kálmán, *A Noszty-fiú esete Tóth Marival*, 375)

Harmadszor, a kérdő mondatok esetében láttuk, hogy az áltárgy nem képezheti a választ a *mit* kérdőszó által bevezetett kérdésre. A (22d) példa azt mutatja, hogy a *Mit kacagott Mari?* kérdésre sem a lexikálisan redukált tartalmú *egy* áltárggyal, sem a (valamivel több) lexikális tartalommal rendelkező *egy harsányat*-tal nem válaszolhatunk. De ez a helytelen kérdés – válasz páros különbözik az alábbi helyes példától, ahol ugyanarra a kérdésre az *azt* kataforikus névmás – alárendelt mondat párossal válaszolunk (l. még fentebb a (24)-es mondatot is):

(28) Mit kacagott Mari? Azt, hogy már megint elkéstem.

Ugyanakkor, a *mit* kérdőszóval ellentétben, a *milyet*, illetve a *hogyan* kérdőszavak bevezethetnek olyan kérdéseket, amelyekre egy lexikális tartalommal rendelkező áltárggyal válaszolunk. Horita (1996: 238–239) szerint míg az előző kérdőszó által bevezetett kérdés egy cselekvés típusát fejez ki, az utóbbi kérdőszó által bevezetett kérdés akkor érvényes, hogyha egy eseményről beszélünk.

- (29) a. A sofőr egy hirtelent fékezett.
b. *Mit fékezett a sofőr? Egy hirtelent.
c. Hogyan/milyet fékezett a sofőr? Egy hirtelent.
(30) a. A sofőr egy nagyot fékezett.
b. *Mit fékezett a sofőr? Egy nagyot.
c. Milyet fékezett a sofőr? Egy nagyot.

Amint azt látni fogjuk, ez a tulajdonság szorosan összekapcsolódik a (főként lexikális tartalommal rendelkező) áltárgyak adverbiumi interpretációjával.

Érdeemes megfigyelni, hogy ezen magyar áltárgyak aspektuális viselkedése is nagyban tükrözi például az angol nyelvben található aspektuális belső tárgyak viselkedését (l. Tenny 1994; Macfarland 1994, 1995; Levin – Rappaport Hovav 1995; Hong 1999; Pereltsvaig 2002; Horrocks – Stavrou 2006, 2010; de Swart 2007; Puigdollers Real 2008; Melloni – Masini 2017). Eszerint, az angolhoz hasonlóan, a magyarban a belső tárgy a puszta ige atelikuságát telikusá alakítja át, azaz kiméri az ige cselekvését (l. Kiefer 1992, 1994, 2006; Piñón 2001;

Csirmaz 2008; Farkas 2017b; Farkas – Kardos 2018, 2019a, 2019b). Így, míg a (31a) példák atelikusak, a (31b) példák telikusak:

- (31) a. Mari sétált/úszott/pihent.
b. Mari sétált egy hosszút/úszott egyet/pihent egy nagyot.

Az *egyed*-es szerkezetek telikusságát mutatja Csirmaz (2008: 178–179) kötőszavas tesztje is (l. még Wacha 1973, 1989):

- (32) a. Mari délelőtt is, és délután is szaladt
b. Mari délelőtt is, és délután is szaladt *egyed*/egy jót.

Eszerint, míg az (a) típusú mondatban az atelikus eseményszerűséget jelölő predikátum kifejezhet egyetlen eseményt (azaz ugyanaz az esemény történt délelőtt is és délután is) vagy két elkülöníthető eseményt (ahol az egyik délelőtt, a másik délután történt), a (b) típusú mondatban a telikus eseményszerűséget jelölő predikátum kötelezően két jól elkülöníthető eseményt fejez ki (azaz két szaladási esemény történt: az egyik délelőtt, a másik délután).

Bár mindkét nyelvben telikusságról beszélünk, a szerkezet egyik nyelvben sem teljes mértékben összeférhető az *in* (33), illetve az *alatt* határpontos időmódosítóval (34), amint arra már rámutatott Kiefer (2006: 56), illetve Csirmaz (2008: 178). Pontosabban, Tenny (1994: 39), Puigdollers Real (2008: 162), de Swart (2007: 42) vagy Horrocks – Stavrou (2010: 302) azt is megfigyelték, hogy az alábbi angol példákban az igei csoport mind az *in* 'alatt', mind a *for* 'kezesztül' időmódosítóval összeegyeztethető:

- (33) a. ?Mary laughed a mirthless laugh in a minute.
Mari kacagott egy örömtelen kacagást -ban egy perc
'Mari egy perc alatt örömtelent kacagott.'
b. ?Chris smiled a happy smile in a minute.
Chris mosolygott egy boldog mosolyt -ban egy perc
'Chris egy perc alatt boldogot mosolygott.'
- (34) a. */??/?Mari két óra alatt sétált egyed.
b. */??/?Fél óra alatt jót úsztunk.
c. */??/?Mari fél óra alatt futott egyed.
d. */??/?Tíz perc alatt pihentek egyed.¹⁰

¹⁰ Ezeket a mondatokat a szakirodalom (Kiefer 2006: 56, Csirmaz 2008: 178) teljesen elfogadhatatlanként tünteti fel (ezt mutatja a mondat elején a '*' jel és ez felel meg az ötfokozatú Likert-skálán az 1-es fokozatnak). Viszont az általunk megkérdezett anyanyelvi beszélők átmeneti grammatikusként/agrammatikusként vagy többnyire grammatikusként/elfogadhatóként értékelik ezeket a mondatokat (ezt mutatja a '??' jel, amely

Hogyha figyelembe vesszük azt, hogy határpontos időmódosítónak számít nemcsak az *alatt*, hanem a *belül* névutós időhatározó is, nem szabad figyelmen kívül hagynunk az olyan helyes mondatokat sem, mint például az alábbi (l. É. Kiss 2004: 34; Csirmaz 2008: 178; É. Kiss, sz. k.):

(35) Mari két órán belül futott egyet.

Bár az áltárgyas szerkezet valóban elfogadható(bb) a *belül* névutós időhatározóval, mégis magyarázatra szorul az a kérdés, hogy az *alatt* határpontos időmódosítóval ellátott szerkezetek sok beszélő számára miért nem teljes mértékben helyesek és elfogadhatóak (l. részletesebben Farkas 2017b érveit).

A két szintaktikai teszt, amely valamelyest rávilágít a két csoportba tartozó áltárgyak közötti különbségre – és ez a különbség a lexikális tartalom hiányára (pl. *egyed*), illetve jelenlétére (pl. *öregeset*) vezethető vissza – az a kontrasztív topik (36) és a fókusz (37) tesztje (a teszt egy korábbi változatáért, l. Farkas – Kardos 2018: 375). Eszerint, mivel az *egyed*-et nem lehet egy másik lexikai elemmel (például tárgyessettel ellátott számnévvvel) ellentétbe állítani, az alábbi példákban az (a) mondatok helytelenek, de a (b) és (c) mondatok mindkét esetben teljesen elfogadhatóak:

- (36) a. *Egyed JÁNOS futott, kettőt pedig MARI.
 b. Egy mélyet JÁNOS sóhajtott, egy öregeset pedig MARI.
 c. Egy vidámat JÁNOS tévézett, egy szomorúat pedig MARI.
- (37) a. *Mari EGYED sétált, nem pedig kettőt.
 b. Mari KACSKARINGÓSAT káromkodott, nem pedig szerényet.
 c. Mari VIDÁMAT tévézett, nem pedig szomorúat.

Egy másik fontos ismérve a belső tárgyakkal, hogy adverbiális értelmezést kölcsönöznek a szerkezetnek, akár csak az angolban (Massam 1990: 174; Horita 1996: 222; Puigdollers Real 2008: 163; Kitahara 2010: 216–224; Horrocks – Stavrou 2010: 299). Amint azt előre vetítettük, itt is azt fogjuk tapasztalni, hogy az első csoportba tartozó áltárgyak másként viselkednek, mint a lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak. A legszembetűnőbb tulajdonság az, hogy az áltárgy csak az utóbbi esetben helyettesíthető a neki megfelelő határozószóval. Eszerint, a (38a)-beli első mondat (ami azt jelenti, hogy 'Marinak egy jó vagy kellemes táncolási élményben volt része') nem egyenértékű (azaz '≠') a második mondat (ami azt jelenti, hogy 'Mari ügyesen táncolt, Marinak volt

---

ugyanazon a skálán a 3-as fokozatnak felel meg, illetve a '?' jel, amely a 4-es fokozatnak felel meg). Nagyon lényeges, hogy az általunk megkérdezett anyanyelvi beszélők többsége nem fogadja el teljes mértékben ezeket a mondatokat (azaz, ezek a mondatok idáig nem kaptak 5-ös értékelést).

tehetsége a tánchoz'), akárcsak a (38b)-beli két mondat, ahol a *nagyot táncolni* nem azt jelenti, hogy *nagyon táncolni*.¹¹ Viszont a (38c) mondatok egyenértékűek (azaz ' = '): *A politikusok szelídet vitáztak* azt jelenti, hogy *A politikusok szelíden vitáztak*. További hasonló példamondatokat a (38d)–(38h)-ban találunk:¹²

(38) a. Mari jót táncolt.	≠	Mari jól táncolt.
b. Mari nagyot táncolt.	≠	Mari nagyon táncolt.
c. A politikusok szelídet vitáztak.	=	A politikusok szelíden vitáztak.
d. A buszsofőr hangosat dudált.	=	A buszsofőr hangosan dudált.
e. Mari kecseset toppantott.	=	Mari kecsesen toppantott.
f. Mari intenzívet tornáztott.	=	Mari intenzíven tornáztott.
g. A bácsi öregeset sóhajtott.	=	A bácsi öregesen sóhajtott.
h. Babar boldogat vakkantott.	=	Babar boldogan vakkantott.

Nagyon egyszerűen fogalmazva, ez azt jelenti, hogy a *jót* áltárgy nem egyenértékű a *jól* határozószóval, akárcsak a *nagyot* áltárgy, amely nem egyenértékű a *nagyon* határozószóval. Viszont a *szelídet* áltárgy egyenértékű a *szelíden* határozószóval, akárcsak a (38d)–(38h)-beli áltárgyak és a nekik megfelelő határozószavak.

Ebben a részben azokat a mondattani jellemvonásokat mutattuk be, amelyek a szakirodalomból ismert tesztek alapján azt a fő következtetést vonják le, hogy az általunk vizsgált áltárgyak nagyban követik az angol nyelv aspektuális belső tárgyainak szintaktikai viselkedését és az aspektuális belső tárgy szerepét töltik be ebben a nyelvben. Ugyanakkor rávilágítottunk arra, hogy az irodalomból ismert áltárgyak mint például *egyed*, *(egy) jót*, *jókat*, *(egy) (jó) nagyot*, *nagyokat*, *(egy) hatalmasat*, *hatalmasakat*, *(egy) óriásit* és *óriásikat* néhány esetben másként viselkednek, mint a (valamivel több) lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak, mint például *(egy) szelídet*, *(egy) hangosat*, *(egy) kecseset*, *(egy) vidá-*

¹¹ Kiefer (2006: 56) a *jót* informálisan a következőképpen jellemzi: a cselekvőben pozitív érzéseket keltő, viszonylag hosszú időtartamú esemény. A *nagyot* értelmezése pedig a következő: a beszélő szempontjából közömbös, viszonylag hosszú időtartamú vagy útvonalú esemény, illetőleg más igékkel egyszeri, de nagyon intenzív esemény.

¹² Fontos megjegyezni, hogy nem minden lexikális tartalommal rendelkező áltárgy helyettesíthető a neki megfelelő határozószóval, és nem minden határozószó és annak áltárgyas megfelelője használható megkötés nélkül egyazon igével. Az egyik ilyen kivétel a *nehezett edzeni* – *nehezen edzeni* páros, ahol a két szerkezet nem egyenértékű. Az egyik névtelen bíráló megítélése alapján a *hangosan fut* (helyes) ellentétben áll a *hangosat fut* (helytelen) példával. Megítélésünk szerint mindkét példa egyformán helyes, és ugyanaz az áltárgy – határozószó páros helyesen használható a *hangosan fityülni/kiáltani* – *hangosat fityülni/kiáltani* példákban is. Amint azt Horita (1996: 224) is megjegyzi, nem minden belső tárgy szerkezet lehet szemantikailag egyenértékű egy olyan intranszitiv mondatl vagy szerkezettel, amely az áltárgynak a határozószó megfelelőjét tartalmazza.

mat, (egy) szomorúat, (egy) gyorsat, (egy) isteneset, (egy) hirtelent, (egy) intenzívet, (egy) öregeset, (egy) boldogat, (egy) hosszút, (egy) bájosat, (egy) hangulatost, (egy) kellemeset stb.

A következő részben kizárólag a magyar szerkezetekre összpontosítunk és három, nyelven belüli sajátosságra hívjuk fel a figyelmet. A legfőbb különbség az általunk vizsgált áltárgyak és az angol, illetve a más nyelvek aspektuális belső tárgyai között abból fakad, hogy a magyarban az áltárgy nem egy szemantikai és alaktani 'másolata' az igének (**mosolygott egy széles mosolyt*), hanem egy tárgyesettel ellátott jelző (*mosolygott egy széleset*), így ezekben az esetekben nem beszélhetünk szemantikai és morfológiai ismétlésről, illetve redundanciáról. Az előző részhez hasonlóan, itt is megfigyelhető némi eltérés a két alcsoport áltárgyai között.

4.2 Nyelven belüli jellemvonások

A magyar nyelv másként fejezi ki az aspektuális belső tárgyakat, mint például az angol vagy a modern héber. A tranzitív, illetve tranzitívizáló belső tárgyas szerkezetekkel ellentétben, ahol a tárgy morfológiailag és szemantikailag kötődik az igéhez, mivel egy közös töből származó igéről, illetve főnévről van szó (pl. *énekel egy éneket*, 1. 2. rész), az aspektuális belső tárgyas szerkezetek esetében – nagyon leegyszerűsítve a dolgokat – az áltárgyat egy tárgyraggal ellátott jelző képezi (egyedüli kivétel a lexikálisan redukált tartalmú *egyet*). Mivel ez az áltárgy nem egy alaktani 'másolata' az igének és nem beszélhetünk redundanciáról, az aspektuális belső tárgy szerepét betöltő áltárgyak szélesebb disztribúciónak örvendenek. Ilyen értelemben, például az angollal ellentétben, ahol nem találunk fokozati eredményigéket (39a), inherensen célra irányuló mozgást kifejező igéket (39b), és olyan mozgás módot kifejező igéket, amelyek egy járművet kifejező főnevet inkorporálnak magukba (39c) (Levin – Rappaport Hovav 1995: 148; Kuno – Takami 2004: 126; de Swart 2007: 41; Tubino Blanco 2011: 91), a magyarban (vö. (40)–(42)) mind a három típusú ige megtalálható az áltárggyal (Csirmaz 2008: 188; Farkas 2017b: 126; Farkas – Kardos 2019b: 302):¹³

¹³ Itt érdemes megjegyezni, hogy a lexikálisan redukált tartalmú *egyet* nem követheti a (legtöbb) inherensen célra irányuló mozgást kifejező igét (*esik, emelkedik*), így az **esett egyet* vagy **emelkedett egyet* példák agrammatikusnak számítanak. Csirmaz (2008: 188) ezt úgy fogalmazza meg, hogy a jelzős áltárgy atelikus unakkuzatív predikátummal is megjelenhet, amely egy ún. fokozati argumentumot (angolul *degree argument*) tartalmaz. Ugyanakkor, amint arra É. Kiss Katalin is felhívta a figyelmemet, ezekkel az igékkel a *nagyot* áltárgy másként viselkedik, mint például az atelikus, cselekvést kifejező igékkel (pl. *aludt egy nagyot*), mivel az előző esetben az áltárgyra lehet kérdezni a *menyit/mekkorát* kérdőszóval és ilyen értelemben ez az áltárgy úgy viselkedik, mint például a *két órát* temporális áltárgy a *két órát aludt* típusú szerkezetben.

- (39) a. *The soup cooled a quick cooling.
a leves hűlt egy gyors hűlést
'A leves hűlt egy gyorsat.'
- b. *The apples fell a smooth fall.
az almák estek egy egyenletes esést
'Az almák estek egy egyenleteset.'
- c. *We helicoptered a quick helicopter to the airport.
mi helikoptereztünk egy gyors helikopterezést -ig a repülőtér
'Helikoptereztünk egy gyorsat a repülőtérig.'
- (40) a. */?/?/OK A munkások szélesítettek egy nagyot a hídon.
b. */?/?/OK A kukták hűtöttek/melegítettek egyet a levesen.
- (41) a. Magyarországon esett a legnagyobb tavaly az adóbevétel az egész EU-ban.
(<https://g7.hu/kozelet/20181128/magyarorszagon-esett-a-legnagyobb-tavaly-az-adobevetel-az-egesz-eu-ban/>, 2019 május)
- b. Nagyot emelkedett hétfőn a Mol árfolyama.
(<https://www.portfolio.hu/vallalatok/nagyot-emelkedett-hetfon-a-mol.309589.html>, 2019 május)
- c. Romániában zuhant a legnagyobb a forgalomba helyezett új autók száma.
<https://www.maszol.ro/index.php/gazdasag/104453-romaniaban-zuhant-a-legnagyobb-a-forgalomba-helyezett-uj-autok-szama>, 2018 november)
- (42) Vonatoztunk/helikoptereztünk/buszoztunk egyet a repülőtérig.

A lényeges különbség az angol (39a) és a magyar (40) között az, hogy míg az angolban ezek a mondatok teljesen elfogadhatatlanok, addig a magyarban az általunk megkérdozett anyanyelvi beszélők elegendé eltérően ítélik meg ezeket a mondatokat: van akinek teljes mértékben elfogadhatatlanok ezek a mondatok (ezt mutatja a mondat elején a '*') jel és ez felel meg az ötfokozatú Likert-skálán az 1-es fokozatnak), van aki átmeneti grammatikusként/agrammatikusként értékeli őket (ezt mutatja a '??' jel, amely ugyanazon a skálán a 3-as fokozatnak felel meg), és végül van akinek teljes mértékben elfogadhatóak ezek a példák (ezt jelzi az 'OK', amely az 5-ös fokozatnak felel meg) (l. Farkas – Kardos 2019b: 302).

Ugyancsak az előbbi jellemvonásból (pontosabban abból, hogy nem beszélhetünk szemantikai és morfológiai ismétlésről, illetve redundanciáról) következik az is, hogy a magyarban, az angollal ellentétben (l. Rice 1987: 203; Massam 1990: 182; Horita 1996: 235–237; Pustejovsky 2000: 69; Goldberg – Ackerman 2001: 805), az áltárgy modifikálása nem kötelező. Például, az angol *laugh a laugh* 'kacag egy kacagást' típusú szerkezet nem elfogadható, mivel a tárgy szemantikailag és morfológiaailag kapcsolódik az igéhez és annak szócsaládjához tartozik, de egy jelző hiányában a teljes szerkezet szemantikailag tautologikus, ezért nehéz megindokolni a tárgy jelenlétét és megfogalmazni, hogy pontosan milyen célt szolgál. Az ilyen esetekben pontosan a jelző jelenléte az, ami igazolja a tárgy jelenlétét, és mivel új információval járul hozzá a teljes szerkezethez,

ezzel informatívabbá teszi azt (például *laugh a raucous laugh* 'rekedt kacagást, kacag'), l. a 2. részt is. Ezzel szemben, a magyarban a jelző használata nem kötelező: a (43a) példa azt mutatja, hogy az *egyed* áltárgy az (unergatív) igék széles választékával összeegyeztethető, a (43b) példa pedig azt bizonyítja, hogy egy és ugyanazon ige (*sóhajtott*) számos áltárggyal lehet kompatibilis, amelyek akár mellérendelésben is szerepelhetnek (43c).

- (43) a. Mari ásított/sóhajtott/tüsszentett/mosolygott/biciklizett/imádkozott/
twitterezett/Sorosozott egyed.
b. Mari végsőt/nagyot/hosszút/öregeset/mélyet/fáradtat/boldogat/hangosat/
súlyosat sóhajtott.
c. Tom ismét sóhajtott egyed, mélyet, hangosat (Trollope Joanna, *Mostohák*,
281)

Ez alapján, a magyarban nem érvényes az az ún. alrész tulajdonságra vonatkozó megszorítás (angolul *subset property*, l. Horita 1996: 234; Kuno – Takami 2004: 122; de Swart 2007: 40–41), mely szerint a belső tárgy egy olyan specifikus állapotot vagy eseményt kell kifejezzen, amely alrész az azoknak a lehetséges állapotoknak vagy eseményeknek, amelyek az ige cselekvéséből következnek. Horita (1996: 234) szavaival élve, egy mosolygási esemény csak egy mosolyt (és nem egy vigyort vagy kacagást) tud előidézni vagy 'létrehozni' és ezzel magyarázható a (44)-es angol példák agrammatikussága. Ezen példák éles ellentétben állnak egyrészt a *smile a silly smile* 'mosolyog egy ostoba mosolyt', másrészt a *die a glorious death* 'hal egy győzedelmes halált' példákkal és azok grammatikusságával. Ezzel szemben, a magyarban az *egyed* különféle (unergatív) igékkel összeegyeztethető (l. fentebb); viszont a lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak valamilyen szinten korlátozzák, hogy milyen igével fordulhatnak elő (45):

- (44) a. *smile a silly grin/laugh
mosolyog egy ostoba vigyort/kacagást
'mosolyog egy ostoba vigyort/kacagást'
b. *die a glorious death
hal egy győzedelmes halál
'hal egy győzedelmes halált'
- (45) a. #harsányakat fut
b. #bájosat twitterezik
c. #vidámat balesetezik
d. #csendül egy kacskaringósat

Ez a jellemvonás oda vezethető vissza, hogy a lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak (vagy azok nagy többsége) egyenértékűek a nekik megfelelő határozószavakkal, azaz adverbialis értelmezésük van (l. még fentebb a (38)-beli pél-

dákat, illetve a 12. lábjegyzetet). Ezért, mivel nem lehet (illetve nehéz lenne elképzelni és nagyon furcsa lenne) harsányan futni, bájosan twitterezni, vidáman balesetezni, illetve kacskaringósan csendülni, a (45)-beli mondatok elfogadhatatlanok azért, mert az áltárgy jelenléte szemantikai anomáliához vezet.

Az ebben a részben bemutatott három jellemvonás (szélesebb disztribúció, a nem kötelező körülírás vagy modifikáció, az alrész tulajdonságra vonatkozó megszorítás hiánya) elsősorban abból fakad, hogy a magyarban az áltárgy nem egy szemantikai és alaktani 'másolata' az igének, így ezekben az esetekben nem beszélhetünk szemantikai és morfológiai ismétlésről, illetve redundanciáról. Az előző alfejezethez hasonlóan, itt is megfigyelhető némi eltérés a két alcsoport áltárgyai között.

5. Összegzés

Jelen tanulmányban azt próbáltuk bebizonyítani, hogy nemcsak a szakirodalomból ismert *egyed* típusú áltárgyak (mint például az *egyed*, (*egy*) *jót*, *jókat*, (*egy*) (*jó*) *nagyot*, *nagyokat*, (*egy*) *hatalmasat*, *hatalmasakat*, (*egy*) *óriásit* vagy *óriásikat*), hanem a lexikális tartalommal rendelkező áltárgyak is (mint például az (*egy*) *szelidet*, (*egy*) *hangosat*, (*egy*) *kecset*, (*egy*) *vidámat*, (*egy*) *szomorúat*, (*egy*) *gyorsat*, (*egy*) *isteneset*, (*egy*) *hirtelent*, (*egy*) *intenzívet*, (*egy*) *öregeset*, (*egy*) *boldogat*, (*egy*) *hosszút*, (*egy*) *bájosat*, (*egy*) *hangulatosat*, (*egy*) *kellemeset* stb.) a belső tárgy szerepét töltik be a magyar nyelvben. A különböző szintaktikai tesztek arra is rávilágítottak, hogy bizonyos esetekben az előbbi csoportba tartozó áltárgyak másként viselkednek, mint az utóbbi csoport áltárgyai. Ezek elemzésével felfedtük nemcsak azt, hogy ezen áltárgyak az aspektuális belső tárgy szerepét töltik be a magyar nyelvben, hanem arra is rámutattunk, hogy az ilyen típusú áltárgyak osztálya sokkal gazdagabb, mint amit az eddigi irodalom bemutatott.

Forrás

- Ady Endre (1992 [1913]), Rohanunk a forradalomba. In: Ady Endre összes költeménye. Impresszum Kiadó.
- Dragomán György (2017), Máglya. Magvető, Budapest.
- Mikszáth Kálmán, (1954 [1908]), A Noszty-fiú esete Tóth Marival. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.
- Móricz Zsigmond, (1953 [1927]), Úri muri. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.
- Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján (2007), Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest.
- Sarkadi Imre (1995 [1961]), A gyáva. Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Scalzi, John (2013 [2008]), Zoë története. Agave könyvek, Budapest. (Fordította: Farkas István)
- Szabó Magda (1983), Sziget-kék. In: Szabó Magda, Három regény. Magvető és Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 103–288.
- Tamási Áron (2012 [1932]), Ábel a rengetegben. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda.

- Trollope, Joanna (2013 [1998]), *Mostohák*. Kossuth Kiadó, Budapest. (Fordította: Dudik Annamária Éva)
- Wass Albert (1998), *A kastély árnyékában*. Mentor, Marosvásárhely.
- Wass Albert (2000), *Csaba*. Mentor, Marosvásárhely.

Irodalom

- Csirmaz Anikó (2008), Accusative Case and Aspect. In: É. Kiss Katalin (ed.), *Event Structure and the Left Periphery*. Springer, Dordrecht. 159–200.
- É. Kiss Katalin (2004), Egy ígekötő elmélet vázlatja. *Magyar Nyelv* 100: 15–42.
- Farkas Imola-Ágnes (2017a), On the Hungarian pseudo-object *egyet* ‘one.ACC’. Constructions of Identity IX konferencia, október 27-28, Kolozsvár, Románia.
- Farkas Imola-Ágnes (2017b), Miért nem tud Mari két óra alatt sétálni egyet? Az ige + egyet szerkezet és az alatt határpontos időmódosító összeférhetetlenségéről. *Nyelv-és Irodalomtudományi Közlemények LXI/2*: 119–138.
- Farkas Imola-Ágnes – Kardos Éva (2018), Non-maximal event delimitation in Hungarian. *Argumentum* 14: 368–382.
- Farkas Imola-Ágnes – Kardos Éva (2019a), A végpontosság mint szituációs aspektuális jegy jelölése a magyar nyelvben. 1. rész. *Magyar Nyelv* 115/2: 176–185.
- Farkas Imola-Ágnes – Kardos Éva (2019b), A végpontosság mint szituációs aspektuális jegy jelölése a magyar nyelvben. 2. rész. *Magyar Nyelv* 115/3: 298–308.
- Goldberg, Adele – Ackerman, Farrell (2001), The Pragmatics of Obligatory Adjuncts. *Language* 77: 798–814.
- Hale, Kenneth – Keyser, Samuel Jay (1993), On Argument Structure and the Lexical Expression of Syntactic Relations. In: Hale, Kenneth – Keyser, Samuel Jay (eds.), *The View from Building 20. Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*. The MIT Press, Cambridge/MA. 53–109.
- Halm Tamás (2012), Unergative and/or Unaccusative: On the Argument Structure, Semantics and Syntax of Semelfactives in Hungarian. In: Surányi Balázs – Varga Diána (eds.), *Proceedings of the First Central European Conference in Linguistics for post-graduate students*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest. 104–117.
- Hong, Zhou (1999), Cognate objects in Chinese. *Toronto Working Papers in Linguistics* 17: 263–284.
- Horita, Yuko (1996), English Cognate Object Constructions and their Transitivity. *English Linguistics* 13: 221–247.
- Horrocks, Geoffrey – Stavrou, Melita (2006), The role and status of cognate objects across languages. 29th GLOW Colloquium of Generative Grammar, Universitat Autònoma de Barcelona, Spain.
- Horrocks, Geoffrey – Stavrou, Melita (2010), Morphological Aspect and the Function and Distribution of Cognate Objects across Languages. In: Rappaport Hovav, Malka – Doron, Edit – Sichel, Ivy (eds.), *Lexical Semantics, Syntax and Event Structure*. Oxford University Press, Oxford. 284–308.
- Jespersen, Otto (1927), *A modern English grammar on historical principles*. Part III. Syntax. George Allen and Unwin, London.
- Jespersen, Otto (1961), *A modern English grammar on historical principles*. Part IV. Syntax. George Allen and Unwin, London.

- Jones, Michael Allan (1988), Cognate objects and the Case-filter. *Journal of Linguistics* 24: 89–110.
- Kardos Éva (2016), Telicity marking in Hungarian. *Glossa: a journal of general linguistics* 1(1): 41. 1–37.
- Kiefer Ferenc (1992), Az aspektus és a mondat szerkezete. In: Kiefer Ferenc (szerk.), *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 797–886.
- Kiefer Ferenc (1994), Aspect and syntactic structure. In: Kiefer Ferenc – É. Kiss Katalin (eds.), *Syntax and Semantics 27: The Syntactic Structure of Hungarian*. Academic Press, San Diego. 415–463.
- Kiefer Ferenc (2006), *Aspektus és akcióminőség. Különös tekintettel a magyar nyelvre*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kitahara, Ken-ichi (2010), *English Cognate Object Constructions and Related Phenomena: A Lexical-Constructional Approach*. Doctoral dissertation, University of Tsukuba.
- Kuno, Susumu – Takami, Ken-ichi (2004), Functional Constraints in Grammar. On the unergative–unaccusative distinction. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia.
- Lavidas, Nikolaos (2013a), Null and cognate objects and changes in (in)transitivity. Evidence from the history of English. *Acta Linguistica Hungarica* 60: 69–106.
- Lavidas, Nikolaos (2013b), Unaccusativity and the diachrony of null and cognate objects in Greek. In: van Gelderen, Elly – Gennamo, Michela – Barðdal, Jóhanna (eds.), *Argument Structure in Flux. The Naples-Capri Papers*. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia. 307–341.
- Lavidas, Nikolaos (2014), Cognate arguments and the Transitivity Requirement in the history of English. *Lingua Posnaniensis* LVI (1): 41–59.
- Lavidas, Nikolaos (2018), Cognate noun constructions in Early Modern English. The case of Tyndale's New Testament. In: Cuyckens, Hubert – De Smet, Hendrik – Heyvaert, Liesbet – Maekelberghe, Charlotte (eds.), *Explorations in English Historical Syntax*. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia. 51–76.
- Lazard, Gilbert (2003). What is an object in a crosslinguistic perspective? In: Giuliana Fiorentina (ed.), *Romance Objects: Transitivity in Romance Languages*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter. 1–16.
- Levin, Beth (1993), *English verb classes and alternations. a preliminary investigation*. University of Chicago Press, Chicago.
- Levin, Beth – Rappaport Hovav, Malka (1995), *Unaccusativity. At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. The MIT Press, Cambridge/MA.
- Macfarland, Talke (1994), Event arguments: Insights from cognate objects. The 68th Annual Meeting of Linguistic Society of America.
- Macfarland, Talke (1995), *Cognate Objects and the Argument/Adjunct Distinction in English*. Doctoral dissertation, Northwestern University.
- Massam, Diane (1990), Cognate objects as thematic objects. *Canadian Journal of Linguistics* 35: 161–190.
- Matsumoto, Masumi (1996), The syntax and semantics of the cognate object construction. *English Linguistics* 13: 199–220.

- Melloni, Chiara – Masini, Francesca (2017), Cognate constructions in Italian and beyond. In: Hellan, Lars – Malchukov, Andrej – Cennamo, Michela (eds.), *Contrastive studies in verbal valency*. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia. 219–250.
- Mittwoch, Anita (1998), Cognate objects as reflections of davidsonian event arguments. In: Rothstein, Susan (ed.), *Events and grammar*. Kluwer, Dordrecht. 309–332.
- Moltmann, Fredericke (1989), Nominal and clausal event predicates. *Papers from the 25th Annual Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*, 300–314.
- Pereltsvaig, Asya (2002), Cognate objects in Modern and Biblical Hebrew. In: Ouhalla, Jamal – Shlonsky, Ur (eds.), *Themes in Arabic and Hebrew Syntax*. Springer, Dordrecht. 106–136.
- Piñón, Christopher (2001), Töprengtem egyet: azon, hogy mit jelent az egyet. In: Bakró-Nagy Marianne – Bánréti Zoltán – É. Kiss Katalin (szerk), *Újabb tanulmányok a strukturális magyar nyelvtan és a nyelvtörténet köréből*. Osiris, Budapest. 182–198.
- Puigdollers Real, Cristina (2008), The nature of cognate objects. A syntactic approach. *Proceedings of ConSOLE XVI*. 157–178.
- Pustejovsky, James (2000), Lexical Shadowing and Argument Closure. In: Ravin, Yael – Leacock, Claudia (eds.), *Polysemy. Theoretical and Computational Approaches*. Oxford University Press, Oxford. 68–90.
- Quirk, Randolph et al. (1985), *A Comprehensive Grammar of the English Language*. Longman, London.
- Rebrus Péter – Szigetvári Péter (2019), Variation of suffix-initial vowels in typical and non-typical adjectival contexts. *The 14th International Conference on the Structure of Hungarian*, június 11-12, Potsdam, Németország.
- Rice, Sally Ann (1987), *Towards a Cognitive Model of Transitivity*. Doctoral dissertation, University of California.
- Simone, Raffaele – Masini, Francesca (2014), On Light Nouns. In: Simone, Raffaele – Masini, Francesca (eds.), *Word Classes. Nature, typology and representations*. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia. 51–73.
- Sorace, Antonella (2000), Gradients in Auxiliary Selection with Intransitive Verbs. *Language* 76: 859–890.
- de Swart, Peter (2007), *Cross-linguistic Variation in Object Marking*. Doctoral dissertation, LOT Publications.
- Tenny, Carol (1994), *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*. Kluwer, Dordrecht.
- Tubino Blanco, Mercedes (2011), *Causatives in Minimalism*. John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia.
- Wacha Balázs (1973), *Az idő nem lexikális kifejezői a magyarban (igeidő és igeaspektus)*. Szakdolgozat.
- Wacha, Balázs (1989), Az aspektualitás a magyarban, különös tekintettel a folyamatosságra. In: Rácz Endre (szerk.), *Fejezetek a Magyar Leíró Nyelvtan Köréből*. Tankönyvkiadó, Budapest. 219–282.